

Roll No. ....

031/B

Total No. of Questions : 27]

[Total No. of Printed Pages : 8

SS

2038

ਸਲਾਨਾ ਪਰੀਖਿਆ ਪ੍ਰਣਾਲੀ

POLITICAL SCIENCE

(Punjabi, Hindi and English Versions)

(Evening Session)

Time allowed : Three hours

Maximum marks : 90

(Punjabi Version)

- ਨੋਟ :** (i) ਆਪਣੀ ਉੱਤਰ-ਪੱਤਰੀ ਦੇ ਟਾਈਟਲ ਪੰਨੇ 'ਤੇ ਵਿਸ਼ਾ-ਕੋਡ/ਪੇਪਰ-ਕੋਡ ਵਾਲੇ ਖਾਨੇ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ਾ-ਕੋਡ/ਪੇਪਰ-ਕੋਡ 031/B ਜ਼ਰੂਰ ਦਰਜ ਕਰੋ ਜੀ ।
- (ii) ਉੱਤਰ-ਪੱਤਰੀ ਲੈਂਦੇ ਹੀ ਇਸ ਦੇ ਪੰਨੇ ਗਿਣ ਕੇ ਦੇਖ ਲਓ ਕਿ ਇਸ ਵਿੱਚ ਟਾਈਟਲ ਸਹਿਤ 30 ਪੰਨੇ ਹਨ ਅਤੇ ਠੀਕ ਕ੍ਰਮਵਾਰ ਹਨ ।
- (iii) ਉੱਤਰ-ਪੱਤਰੀ ਵਿੱਚ ਖਾਲੀ ਪੰਨਾ/ਪੰਨੇ ਛੱਡਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੱਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਪ੍ਰਸ਼ਨ/ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ।
- (iv) ਪ੍ਰਸ਼ਨ-ਪੱਤਰ ਦੇ ਚਾਰ ਮੁੱਖ ਭਾਗ ਓ, ਅ, ਏ, ਸ ਹੋਣਗੇ ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੀ ਕੁੱਲ ਗਿਣਤੀ 27 ਹੋਵੇਗੀ । ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਨੇ 25 ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰਨੇ ਹਨ ।
- (v) ਭਾਗ-ਓ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਛੋਟੇ ਉੱਤਰਾਂ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ : ਇਸ ਭਾਗ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਸ਼ਨ 1 ਦੇ ਅੰਤਰਗਤ ਦੱਸ ਭਾਗ ਹਨ । ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ 1 ਅੰਕ ਦਾ ਹੋਵੇਗਾ । ਉੱਤਰ ਇੱਕ ਅੱਖਰ, ਇੱਕ ਲਾਈਨ, ਖਾਲੀ ਥਾਂ ਜਾਂ ਠੀਕ/ਗਲਤ ਜਾਂ ਬਹੁ ਵਿਕਲਪੀ ਉੱਤਰ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ । $10 \times 1 = 10$
- (vi) ਭਾਗ-ਅ ਵਿੱਚ ਛੋਟੇ ਉੱਤਰਾਂ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ : ਇਸ ਭਾਗ ਵਿੱਚ 12 ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹੋਣਗੇ (ਲੜੀ ਨੰ. 2 ਤੋਂ 13) ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ 2 ਅੰਕਾਂ ਦਾ ਹੋਵੇਗਾ । ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦਾ ਉੱਤਰ 20-30 ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ । ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਨ । $12 \times 2 = 24$
- (vii) ਭਾਗ-ੲ ਛੋਟੇ ਉੱਤਰਾਂ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ : ਇਸ ਭਾਗ ਵਿੱਚ (14 ਤੋਂ 23) ਤਕ ਦਸ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹੋਣਗੇ । ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ 4 ਅੰਕਾਂ ਦਾ ਹੋਵੇਗਾ । ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਨੇ ਕੋਈ 8 ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰਨੇ ਹਨ । ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦਾ ਉੱਤਰ 50-60 ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ । $8 \times 4 = 32$
- (viii) ਭਾਗ-ਸ ਲੰਮੇ ਉੱਤਰਾਂ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ : ਇਸ ਭਾਗ ਅਧੀਨ 4 ਪ੍ਰਸ਼ਨ (24 ਤੋਂ 27) ਅੰਦਰੂਨੀ ਵਿਕਲਪ ਦੇ ਹੋਣਗੇ । ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ 6 ਅੰਕਾਂ ਦਾ ਹੈ । ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਨੇ 150-200 ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਉੱਤਰ ਦੇਣਾ ਹੋਵੇਗਾ । $4 \times 6 = 24$

ਭਾਗ-ਓ

ਅੰਕ = $10 \times 1 = 10$ **ਨੋਟ :** ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਨ ।

1. (ੳ) ਦੇ ਦਲ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਵਾਲੇ ਇੱਕ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਨਾਂ ਲਿਖੋ । 1
- (ਅ) ਭਾਰਤੀ ਸਾਮਵਾਦੀ ਦਲ ਦੀ ਦੋ ਭਾਗਾਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡ ਹੋਈ - 1
- (i) 1957 ਵਿੱਚ (ii) 1960 ਵਿੱਚ
- (iii) 1962 ਵਿੱਚ (iv) 1964 ਵਿੱਚ

031/B-SS

[Turn over

(2)

- (ੲ) ਸਾਰਕ ਹੈ ਇੱਕ - 61
- (i) ਸਰਵਵਿਆਪਕ ਸੰਸਥਾ (ii) ਖੇਤਰੀ ਸੰਸਥਾ 61
- (iii) ਵਿਸ਼ਵ ਸੰਸਥਾ (iv) ਅੰਤਰ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੰਸਥਾ
- (ਸ) ਨਿਸ਼ਸਤਰੀਕਰਨ ਦਾ ਅਰਥ ਹਥਿਆਰਾਂ ਦਾ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖਾਤਮਾ ਹੈ । (ਠੀਕ/ਗਲਤ) 1
- (ਹ) ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦਾ ਇੱਕ ਨਿਕਾਸ ਕਾਰਜ ਲਿਖੋ । 1
- (ਕ) ਲੋਕ ਮੱਤ ਦੇ ਨਿਰਮਾਣ ਦੇ ਕੋਈ ਦੋ ਸਾਧਨ ਲਿਖੋ । 1
- (ਖ) ..... ਦੀ ਅਵਾਜ਼ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ..... ਹੁੰਦੀ ਹੈ । 1
- (ਗ) ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਦਲ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਹੈ । (ਠੀਕ/ਗਲਤ) 1
- (ਘ) ਉਦਾਰਵਾਦ ਦੇ ਦੋ ਰੂਪ ਲਿਖੋ । 1
- (ਙ) ਜੇਤੂ ਉਮੀਦਵਾਰ ਦੀ ਚੋਣ ਵਿਰੁੱਧ ਉਜਰਦਾਰੀ ਸੰਬੰਧੀ ਕੋਣ ਫੈਸਲਾ ਕਰਦਾ ਹੈ - 1
- (i) ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ (ii) ਸੰਸਦ
- (iii) ਲੋਕ ਸਭਾ (iv) ਹਾਈ ਕੋਰਟ

ਭਾਗ-ਅ

ਅੰਕ = 12×2=24

ਨੋਟ : ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਨ ।

2. ਦਬਾਉ ਸਮੂਹਾਂ ਦੀ ਕਾਰਜ ਵਿਧੀ ਦੇ ਕੋਈ ਦੋ ਢੰਗਾਂ ਦਾ ਵਰਨਣ ਕਰੋ । 2
3. ਲੋਕ ਮੱਤ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਵਿੱਚ ਵਿਦਿਅਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਦਾ ਸੰਖੇਪ ਵਰਨਣ ਕਰੋ । 2
4. ਸੰਪਰਦਾਇਕਤਾ ਦੇ ਭਾਰਤੀ ਲੋਕਤੰਤਰ ਤੇ ਕੋਈ ਦੋ ਪ੍ਰਭਾਵ ਲਿਖੋ । 2
5. ਭਾਰਤ ਦੇ ਦੋ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਤੇ ਦੋ ਖੇਤਰੀ ਦਲਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਲਿਖੋ । 2
6. ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਦੀਆਂ ਚਾਰ ਵਸ਼ਿਸਟ ਏਜੰਸੀਆਂ ਦੇ ਨਾਂ ਲਿਖੋ । 2
7. 'ਸ਼ਾਸਨ ਦੀ ਪ੍ਰੀਕ੍ਰਿਆ' (The Process of Government) ਨਾਂ ਦੀ ਪੁਸਤਕ ਕਿਸ ਵਿਦਵਾਨ ਨੇ ਲਿਖੀ ? 2
8. ਗਾਂਧੀ ਜੀ ਦੇ ਅਹਿੰਸਾ ਸੰਬੰਧੀ ਵਿਚਾਰ ਲਿਖੋ । 2
9. ਅਨੁਪਾਤਿਕ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਤੋਂ ਤੁਹਾਡਾ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ ? 2
10. ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਲੋਕਤੰਤਰ ਦੀ ਸਫਲਤਾ ਲਈ ਕੋਈ ਦੋ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦਾ ਵਰਨਣ ਕਰੋ । 2
11. ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਏਕੀਕਰਣ ਦੇ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨਕ ਪੱਖ ਤੋਂ ਤੁਹਾਡਾ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ ? 2
12. ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਸਮਾਜੀਕਰਨ ਦੀਆਂ ਕੋਈ ਦੋ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਲਿਖੋ । 2
13. ਗ੍ਰਾਮ ਪੰਚਾਇਤ ਦੇ ਕੋਈ ਦੋ ਕਾਰਜ ਲਿਖੋ । 2

ਭਾਗ-ੲ

ਅੰਕ = 8×4=32

ਨੋਟ : ਕੋਈ ਅੱਠ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰਨੇ ਹਨ ।

14. ਹਿਜਰਤ ਤੋਂ ਗਾਂਧੀ ਜੀ ਦਾ ਕੀ ਭਾਵ ਸੀ ? 4
15. ਸੰਸਦੀ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਤੁਹਾਡਾ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ ? 4
16. ਭਾਰਤੀ ਸਾਮਵਾਦੀ ਦਲ ਦੀਆਂ ਕੋਈ ਚਾਰ ਨੀਤੀਆਂ ਦਾ ਵਰਨਣ ਕਰੋ । 4
17. ਵਿਸ਼ਵੀਕਰਣ ਤੋਂ ਤੁਹਾਡਾ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ ? 4

031/B-SS

(3)

18. ਫੀਡ ਬੈਕ ਲੂਪ ਵਿਵਸਥਾ ਤੋਂ ਤੁਹਾਡਾ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ ? 4
19. ਪ੍ਰਤੱਖ ਚੋਣ ਵਿਧੀ ਤੋਂ ਤੁਹਾਡਾ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ ? 4
20. ਕਾਰਲ ਮਾਰਕਸ ਦੇ 'ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਹੀਣ ਸਮਾਜ' ਤੋਂ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ ? 4
21. ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਜਨ ਸਹਿਭਾਗਤਾ ਦਾ ਪੱਧਰ ਇੰਨਾਂ ਨੀਵਾਂ ਕਿਉਂ ਹੈ ? 4
22. ਨੌਕਰਸ਼ਾਹੀ ਦੀ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਤੋਂ ਤੁਹਾਡਾ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ ? 4
23. ਭਾਰਤੀ ਲੋਕਤੰਤਰ ਦੀ ਸਫਲਤਾ ਲਈ ਚਾਰ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦਾ ਵਰਨਣ ਕਰੋ । 4

ਭਾਗ-ਸ

ਅੰਕ = 4×6=24

ਨੋਟ : ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਨ ।

24. ਮਾਰਕਸ ਦੇ ਸਮਾਜਵਾਦ ਦੇ ਕੋਈ ਛੇ ਸਿੱਧਾਂਤਾਂ ਦਾ ਵਰਨਣ ਕਰੋ । 6

ਜਾਂ

ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਦਲਾਂ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦਿਉ । ਲੋਕਤੰਤਰ ਵਿੱਚ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਦਲਾਂ ਦੇ ਕੋਈ ਚਾਰ ਕੰਮਾਂ ਦਾ ਵਰਨਣ ਕਰੋ । 2+4=6

25. ਭਾਰਤੀ ਚੋਣ ਆਯੋਗ ਦੇ ਕੋਈ ਛੇ ਕਾਰਜਾਂ ਦਾ ਵਰਨਣ ਕਰੋ । 6

ਜਾਂ

ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਸੰਬੰਧੀ ਉਠਾਏ ਗਏ ਕੋਈ ਛੇ ਕਦਮਾਂ ਦਾ ਵਰਨਣ ਕਰੋ । 6

26. ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਸਮਾਜੀਕਰਣ ਤੋਂ ਤੁਹਾਡਾ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ ? ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਸਮਾਜੀਕਰਣ ਪ੍ਰਗਟਾਉਣ ਵਾਲੇ ਚਾਰ ਸਾਧਨਾਂ ਦਾ ਵਰਨਣ ਕਰੋ । 2+4=6

ਜਾਂ

ਡੇਵਿਡ ਈਸਟਨ ਅਨੁਸਾਰ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੇ ਕਾਰਜਾਂ ਦਾ ਵਰਨਣ ਕਰੋ । 6

27. ਸੰਸਦੀ ਸ਼ਾਸਨ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਤੋਂ ਤੁਹਾਡਾ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ ? ਸੰਸਦੀ ਸ਼ਾਸਨ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੀਆਂ ਕੋਈ ਚਾਰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਦਾ ਵਰਨਣ ਕਰੋ । 2+4=6

ਜਾਂ

ਭਾਰਤੀ ਦਲ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੀਆਂ ਕੋਈ ਛੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਦਾ ਵਰਨਣ ਕਰੋ । 6

(Hindi Version)

- ਨੋਟ : (i) अपनी उत्तर-पुस्तिका के मुख्य पृष्ठ पर विषय-कोड/पेपर-कोड वाले खाने में विषय-कोड/पेपर-कोड **031/B** अवश्य लिखें।
- (ii) उत्तर-पुस्तिका लेते ही इसके पृष्ठ गिनकर देख लें कि इसमें टाइटल सहित 30 पृष्ठ हैं एवं सही क्रम में हैं।
- (iii) उत्तर-पुस्तिका में खाली छोड़े गये पृष्ठ/पृष्ठों के पश्चात् हल किये गये प्रश्न/प्रश्नों का मूल्यांकन नहीं किया जायेगा।
- (iv) प्रश्न-पत्र के चार मुख्य भाग **A, B, C, D** हैं। इनमें प्रश्नों की कुल संख्या 27 है। **विद्यार्थी को 25 प्रश्न करने हैं।**
- (v) **भाग-A** अति लघु प्रश्न : इस भाग में प्रश्न **1** के अन्तर्गत दस भाग हैं। प्रत्येक प्रश्न **1** अंक का है। प्रत्येक प्रश्न का उत्तर एक शब्द, एक लाइन, खाली स्थान, ठीक/गलत अथवा बहु विकल्पी हो सकता है। 10×1=10
- (vi) **भाग-B** लघु प्रश्न : इस भाग में 12 प्रश्न होंगे (क्रम सं. 2 से 13) प्रत्येक प्रश्न 2 अंक का है। प्रत्येक प्रश्न का उत्तर 20-30 शब्दों का हो सकता है। सभी प्रश्न जरूरी हैं। 12×2=24

031/B-SS

[Turn over

(4)

(vii) भाग-C लघु उत्तरों वाले प्रश्न : इस भाग में (14 से 23) तक दस प्रश्न होंगे। प्रत्येक प्रश्न 4 अंकों का है। विद्यार्थी को कोई 8 प्रश्न करने हैं। प्रश्न का उत्तर 50-60 शब्दों में हो सकता है। $8 \times 4 = 32$

(viii) भाग-D विस्तृत प्रश्न : इस भाग के अधीन 4 प्रश्न अन्दरूनी विकल्प के हैं (24 से 27)। प्रत्येक प्रश्न 6 अंकों का है। विद्यार्थी ने 150-200 शब्दों तक उत्तर देना है। $4 \times 6 = 24$

भाग-A

अंक = $10 \times 1 = 10$

नोट : सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।

1. (क) दो दलीय प्रणाली अपनाने वाले एक देश का नाम लिखें। 1
- (ख) भारतीय साम्यवादी दल का दो भागों में विभाजन हुआ- 1
  - (i) 1957 में (ii) 1960 में
  - (iii) 1962 में (iv) 1964 में
- (ग) सार्क है एक- 1
  - (i) सर्वव्यापक (संस्था) संगठन (ii) क्षेत्रीय संगठन
  - (iii) विश्व संगठन (iv) अन्तर्राष्ट्रीय संगठन
- (घ) निःशस्त्रीकरण का अर्थ हथियारों (शस्त्रों) की पूरी तरह से समाप्ति है। (सही/गलत) 1
- (ङ) राजनीतिक प्रणाली का एक निकास कार्य लिखें। 1
- (च) जनमत के निर्माण के कोई दो साधन लिखें। 1
- (छ) ..... की आवाज परमात्मा की ..... होती है। 1
- (ज) भारत में एक दलीय प्रणाली है। (सही/गलत) 1
- (झ) उदारवाद के दो रूप लिखें। 1
- (ञ) जीते हुए उम्मीदवार के चुनाव के विरुद्ध उजरदारी सम्बन्धी कौन निर्णय लेता है- 1
  - (i) चुनाव आयोग (ii) संसद
  - (iii) लोक सभा (iv) उच्च अदालत (न्यायालय)

भाग-B

अंक = $12 \times 2 = 24$

नोट : सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।

2. दबाव समूहों की कार्य-विधि के कोई दो ढंगों का वर्णन कीजिए। 2
3. जनमत के निर्माण में शैक्षिक संस्थाओं की भूमिका का संक्षिप्त वर्णन कीजिए। 2
4. साम्प्रदायिकता के भारतीय लोकतन्त्र पर कोई दो प्रभाव लिखें। 2
5. भारत के दो राष्ट्रीय और दो क्षेत्रीय दलों के नाम लिखें। 2
6. संयुक्त राष्ट्र की चार विशिष्ट एजेंसियों के नाम लिखें। 2
7. 'शासन की प्रक्रिया' (The Process of Government) नाम की पुस्तक किस विद्वान ने लिखी ? 2
8. गांधी जी के अहिंसा के बारे में विचार लिखें। 2

031/B-SS

(5)

9. अनुपातिक प्रतिनिधित्व से आपका क्या अभिप्राय है ? 2
10. भारत में लोकतन्त्र की सफलता के लिए किन्हीं दो जरूरी शर्तों का वर्णन कीजिए। 2
11. राष्ट्रीय एकीकरण के मनोवैज्ञानिक पक्ष से आपका क्या भाव है ? 2
12. राजनीतिक सामाजीकरण की कोई दो विशेषताएं लिखें। 2
13. ग्राम पंचायत के कोई दो कार्य लिखें। 2

भाग-C

अंक = 8×4=32

नोट : कोई आठ प्रश्न कीजिए।

14. हिजरत से गांधी जी का क्या अभिप्राय था ? 4
15. संसदीय सरकार से आपका क्या अभिप्राय है ? 4
16. भारतीय साम्यवादी दल की कोई चार नीतियों का वर्णन करें। 4
17. वैश्वीकरण से आपका क्या अभिप्राय है ? 4
18. फीड-बैक लूप (Feed-Back Loop) व्यवस्था से आपका क्या अभिप्राय है ? 4
19. प्रत्यक्ष निर्वाचन विधि से आपका क्या अभिप्राय है ? 4
20. कार्ल मार्क्स के 'वर्ग विहीन समाज' से क्या अभिप्राय है ? 4
21. भारत में जन सहभागिता का स्तर इतना नीचा क्यों है ? 4
22. नौकरशाही की निष्पक्षता से आपका क्या भाव है ? 4
23. भारतीय लोकतन्त्र की सफलता के लिए चार जरूरी शर्तों का वर्णन करें। 4

भाग-D

अंक = 4×6=24

नोट : सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।

24. मार्क्स के समाजवाद के कोई छः सिद्धान्तों का वर्णन कीजिए। 6
अथवा
राजनीतिक दलों की परिभाषा दें और लोकतन्त्र में राजनीतिक दलों के कोई चार कार्यों का वर्णन करें। 2+4=6
25. भारतीय चुनाव आयोग के कोई छः कार्यों का वर्णन कीजिए। 6
अथवा
भारत में मानवीय अधिकारों की रक्षा के लिए उठाये गये कोई छः कदमों का वर्णन कीजिए। 6
26. राजनीतिक सामाजीकरण से आपका क्या अभिप्राय है ? राजनीतिक सामाजीकरण प्रकट करने वाले चार साधनों का वर्णन कीजिए। 2+4=6
अथवा
डेविड ईस्टन के अनुसार राजनीतिक प्रणाली के कार्यों का वर्णन कीजिए। 6

031/B-SS

[Turn over

(6)

27. संसदीय शासन प्रणाली से आपका क्या अभिप्राय है ? संसदीय शासन प्रणाली की कोई चार विशेषताओं का वर्णन कीजिए।

2+4=6

अथवा

भारतीय दल प्रणाली की कोई छः विशेषताओं का वर्णन कीजिए।

6

(English Version)

Note : (i) You must write the subject-code/paper-code **031/B** in the box provided on the title page of your answer-book.

(ii) Make sure that the answer-book contains 30 pages (including title page) and are properly serialized as soon as you receive it.

(iii) Question/s attempted after leaving blank page/s in the answer-book would not be evaluated.

(iv) Question paper has four parts A, B, C, D. Total no of Questions 27. Examinee has to attempt 25 questions.

(v) **Part-A** Very very short answers : There are ten sub parts under Question No. 1. Each part carries 1 mark. You have to answer in one word, one line, true/false, Fill ups and multiple choice. $10 \times 1 = 10$

(vi) **Part-B** Very short answer : This part contains 12 questions (2 to 13 serial no). Each question carries 2 marks. Examinee has to answer his/her answer within 20 to 30 words. All questions are compulsory. $12 \times 2 = 24$

(vii) **Part-C** Short Answers : This part contains ten questions (from 14 to 23 serial no). Examinee has to attempt any **eight** questions. Each question carries 4 marks. Examinee has to answer within 50 to 60 words for his question. $8 \times 4 = 32$

(viii) **Part-D** Long answer questions : This part contains long answer type questions (from 24 to 27). Each question carries 6 marks. There will be internal choice in each question. There will be 100% choice in this part. Examinee has to answer within 150-200 words. $4 \times 6 = 24$

Part-A Marks = $10 \times 1 = 10$

Note : All questions are compulsory.

1. (a) Write down name of one country having Bi-Party system. 1

(b) The Communist Party of India was divided in two Political Parties in 1

(i) 1957

(ii) 1960

(iii) 1962

(iv) 1964

(c) SAARC is an : 1

(i) Universal Organisation

(ii) Regional Organisation

(iii) World Organisation

(iv) International Organisation

031/B-SS

(7)

- (d) Disarmament means the total abolition of arms. (True/False) 1
- (e) Write down one output function of the Political system. 1
- (f) Write down any two agencies of the formulation of Public Opinion. 1
- (g) The voice of ..... is the ..... of God. 1
- (h) There is one party system in India. (True/False) 1
- (i) Write down two forms of liberalism. 1
- (j) Who decides the election petitions against elected candidates : 1
- (i) Election Commission (ii) Parliament
- (iii) Lok Sabha (iv) High Court

Part-B

Marks = 12×2=24

Note : All questions are compulsory.

2. Describe any two methods of the working of Pressure groups. 2
3. Describe in brief the role of educational institutions in the formation of Public opinion. 2
4. Write any two impacts of Communalism on Indian Democracy. 2
5. Write down the names of two National and two Regional Political Parties of India. 2
6. Write down the names of four specialised agencies of the U.N.O. 2
7. Who is the author of 'The Process of Government' ? 2
8. Write down Gandhiji's view about non-violence. 2
9. What do you mean by Proportional Representation ? 2
10. Describe any two conditions essential for the success of Democracy in India. 2
11. What do you mean by Psychological aspect of national integration ? 2
12. Write any two characteristics of Political Socialization. 2
13. Write down any two functions of Gram Panchayat. 2

Part-C

Marks = 8×4=32

Note : Attempt any eight questions.

14. What does 'Hizrat' mean according to Gandhiji ? 4
15. What do you mean by Parliamentary Government ? 4
16. Mention four policies of Communist Party of India. 4
17. What do you mean by Globalisation ? 4
18. What do you mean by Feed-back Loop mechanism ? 4
19. What do you mean by Direct method of election ? 4
20. What do you understand by the Marxian concept of 'classless society' ? 4

031/B-SS

[Turn over

(8)

21. Why is the level of People's Participation so low in India ? 4
22. What do you mean by Neutrality of Bureaucracy ? 4
23. Write down four conditions necessary for the success of Democracy. 4

Part-D

Marks = 4×6=24

Note : All questions are compulsory.

24. Discuss any six principles of Marxian socialism. 6

or

Define Political Parties. Describe any four functions of Political Parties in democracy.

2+4=6

25. Discuss the six functions of Election Commission of India. 6

or

Discuss any six steps taken in India for the Protection of Human Rights.

2+4=6

26. What do you mean by the term 'Political Socialisation'? Describe four agents to reveal political socialisation. 2+4=6

or

Discuss the functions of political system with reference to the views of David Easton.

6

27. What is meant by Parliamentary system ? Explain any four features of a Parliamentary system of Government. 2+4=6

or

Describe any six features of Indian Political Party system.

6